

MENINGER

[Se alle artikler](#)SISTE JOBBER [Produksjonssjef](#)[Produksjonssjef](#)

Pelagia Måløy, filetfabrikken i Måløy. Produserer både filet og fryst, rund fisk. Tar imot sild denne dagen. Sildefilet, filet, filetproduksjon. Foto: Kjersti Kvile

En million tonn marint restråstoff gir mange muligheter

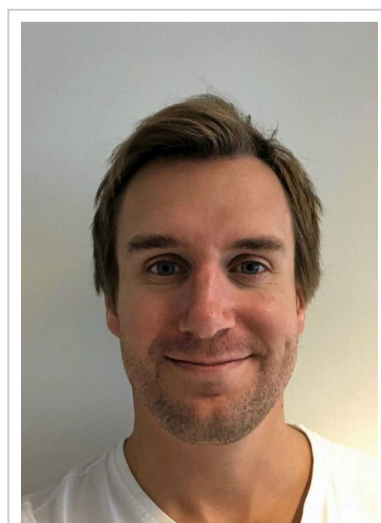
Sjømatnæringen er ikke blant de hardest rammet av pandemien, men den satte likevel sine spor.

17. juli 2021 18:01 OPPDATERT 17. juli 2021 18:01

Av [Magnus Stoud Myhre](#)

Den positive trenden med å utnytte marint restråstoff fra norsk sjømatnæring, fortsatte til tross for pandemi.

Samtidig passerte tilgjengelig restråstoff en million tonn for første gang siden Sintef Ocean og Kontali Analyse startet beregningene i 2013.

En robust næring

Landegrensene og markeder i hele verden stengte etter våren 2020, i en tid hvor blant annet torskefisksesongen er på sitt mest intense. Selv om effektene av pandemien ble vanskeligere for andre næringer, satt det også sine spor hos sjømatnæringen.

Innreiseforbud for sesongarbeidere gjorde det utfordrende å få tilgang på nødvendig arbeidskraft. En over-natten-ending i markedsetterspørsel fra mindre til mer bearbejdede og forbrukeregnete produkter, ble en følge av nedstengningen i store deler av HoReCa-segmentet.

Også transportårene ble satt på prøve, eksempelvis med Hurtigrutens kutt i avganger som titt og ofte brukes av mindre bedrifter som første ledd i transport av fiskeprodukter til sluttmarkedet i sør.

Magnus Myhre, Sintef Ocean Foto: Sintef

På starten av 2021 meldte Norges sjømatråd om et svært positivt resultat for eksporten av sjømat, drevet av en videre svekket norsk krone, vekst for de pelagiske artene sild og makrell og ikke minst en omstillingsdyktig næring. Omstillingen kostet, men viste også robustheten i det som etter hvert er blitt en av Norges absolutt viktigste

eksportnæringer.

Tilgjengelig råstoff stagnerer

I tillegg til at ekstra økonomiske og menneskelige ressurser gikk med til å tilpasse en ny produksjonsportefølje, klarte også næringen å opprettholde et godt trykk på bevaring og anvendelse av marint restråstoff.

Dette har de siste årene blitt stadig viktigere for en næring hvor tilgjengelig råstoff stagnerer, særlig for viktige kommersielle arter i fiskeriene. Siden 2010 har samlede landinger av torsk, sei og hyse fra norske fartøy vært rapportert mellom 670.000 tonn til 750.000 tonn ifølge Fiskeridirektoratet.

Regjeringen gjentok viktigheten av å utnytte ressursene i ny nasjonal strategi for en grønn, sirkulær økonomi som ble publisert 16. juni i år. Her pekes det spesifikt på økt utnyttelse av restråstoff – fortrinnsvis til høyverdiprodukt – som en stor næringsmulighet for Norge.

Det vil kreve videreutvikling av kunnskap og teknologi for å øke tilgjengeligheten til volumene, lønnsomhet i verdikjedene og regelverksutvikling for trygg utnyttelse fra råstoff til produktform.

Økt bidrag fra havfiskeflåten

Dette reflekteres i utlysningene av prosjekter fra både Norges forskningsråd og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering (FHF) hvor søkelyset i større grad de siste årene har vært på utfordringene innenfor utnyttelse og anvendelse av marint restråstoff.

Hvitfisksektoren, hovedsakelig havflåten, er et av fokusområdene, men også det å utvikle løsninger og kunnskap for å legge til rette for økt bearbeiding av makrell i Norge, er høyt prioritert. I dag er det kun noen få prosent av det som bringes til land i norske havner, som fileteres før avreise.

Siden 2013 har Sintef Ocean og Kontali Analyse kartlagt tilgjengelighet og anvendelse av marint restråstoff på oppdrag fra FHF. I årets analyse er det beregnet at tilgjengelig volum restråstoff var i overkant av 1 million tonn, med en utnyttelse som har økt med 28 prosent siden 2012, fra 670.000 tonn til 861.000 tonn (85 prosent).

Utnyttelsen av marint restråstoff har de siste årene utviklet seg i positiv retning, særlig drevet av hvitfisksektoren. I 2020 var det derimot oppgangen i produksjonsvolum og derav tilgjengelig restråstoff fra havbrukssektoren, hvor utnyttelsesgraden er høyere, som var driveren til den videre positive utviklingen for sjømatnæringen samlet sett.

For hvitfisk var det en svak nedgang (61 % à 58 %), hvor det er grunn til å tro at fokuset i større grad enn ellers har vært på å avvikle hovedsesongen og bemanne en produksjonsindustri som har vært avhengig av utenlandsk arbeidskraft. Samtidig skal det bemerkes at 58 prosent utnyttelse av marint restråstoff innenfor hvitfisksektoren er det tredje beste – kun overgått av 2018 og 2019 – siden beregningene startet.

Råstoffgrunnlag og restråstoff i 2020 (tall i tonn)

	Hvitfisk	Pelagisk fisk	Havbruk	Skalldyr
Råstoffgrunnlag	671 000	1 472 000	1 585 000	44 000
Tilgjengelig restråstoff	292 000	236 000	478 000	13 000
Utnyttet restråstoff	169 000	236 000	447 000	8 000

Grafikk: Fiskeribladet • Kilde: Sintef

Det er i stor grad hvitfisksektoren med tilhørende kystflåte, godt hjulpet av tilrettelegging fra landindustrien, som har sørget for at økt mengde restråstoff kommer inn til kai og videre utnyttes.

Selv om det fortsatt er i den havgående flåte det største potensialet for økt utnyttelse av marint restråstoff foreligger, så har det vært en positiv utvikling i ombordproduksjon for flåtegruppen.

Til tross for at det er forbundet med store investeringskostnader, samt at det kan kreve ekstra bemanning, så investeres det i dag i denne typen utstyr for nye fartøy. I hovedsak dreier dette seg om teknologi for produksjon av ingredienser til ulike typer fôr, som fiskemel og fiskeolje, hvor mengde ilandført har økt med 52 prosent fra 2010 til 2020.

Selv om fiskemelet er godkjent for humant konsum selges det i hovedsak som ingrediens i fôr til oppdrettsfisk og kjæledyr.

Dokumentasjon som indikerer en helsemessig fordel for denne typen mel, vil kunne øke etterspørselen i godt betalte konsummarkeder og dermed bidra til å øke lønnsomheten i den ombordproduserende del av flåten.

"Industrien viste omstillingskraft, også for restråstoffet"

Stabilt marked for restråstoff

Mens markedsetterspørselen for de typiske hovedproduktene av sjømat endret seg over natten på våren 2020, var markedet for restråstoff relativt stabilt. Vel 70 prosent av sluttproduktene endte opp til produksjon av ulike typer fôr, mens 13 prosent ble benyttet inn til humant konsum, eksempelvis via tran og ekstrakter.

Det som derimot endret seg, var produksjon av pelsdyrfôr som ble sterkt redusert i 2020. Nedslakting av mink i et av hovedmarkedene, Danmark, grunnet pandemien, samt politisk vedtak i Norge om avvikling av næringen innen få år, satte sine spor.

Samtidig viste industrien omstillingskraft – også for restråstoffet – og fant nye markeder for deler av fisken som tidligere har vært kvernet og malt opp til pelsdyrfôr, som eksport av rygger og svømmeblære til humant konsum i utvalgte markeder i Asia.

Innpass i markeder

Den store mengden restråstoff som oppstår i sjømatnæringen representerer i dag store verdier i form av foredlede produkter, være seg til fôr- eller konsummarkedene.

Samtidig er det en lav, men økende andel som når inn i høyere betalende markeder som kosttilskudd, kosmetikk og farmasi. En utfordring er innpass i markeder en sikter seg inn på og at produktet har en pris som forsvare kostnadene.

Prisene på volumprodukter som inngår i fôrmarkedene, er i stor grad bestemt av globale pristrender og må være konkurransedyktig. Produksjon av mer høyverdige produkter til humant konsum gir bedre priser, men krever større investeringer både i teknisk utstyr og kompetanse, og representerer derfor en høyere risiko.

Muligheter til lønnsomhet

Med ytterligere en strategi fra regjeringen hvor det pekes på utnyttelse og anvendelse av marint restråstoff, er det viktig at ord fortsetter å reflekteres i handling og premisene legges for at fartøy. Landindustrien må også ha mulighet til å skape lønnsomhet og stabilitet, også når det gjelder marint restråstoff.

I tillegg er det viktig å gjennomføre grundige markedsanalyser for å se hvilken etterspørsel som finnes og hvor potensialet er størst i tiden fremover.

Trykket på forskningsprosjekter som adresserer disse problemstillingene blir avgjørende for å nå målene både Norge og verden har satt når det kommer til utnyttelse av ressursene, både som matkilde og som ingrediens i den sirkulære økonomien.

Muligheter for mer restråstoff

Utsiktene for årets tall kan tyde på ytterligere tilgjengelig restråstoff fra norsk sjømatnæring når nye beregninger skal gjøres på våre 2022. Oppjusterte kvoter for fiskeriene reflekteres i statistikken til Norges Råfisklag, hvor det per uke 25 meldes om en oppgang i ilandføringer for torsk (+14 %), hyse (+25 %) og sei (+20 %).

Pelagiske kvoter er også økt fra 2020, men det forventes ikke å ha store påvirkning for restråstoff da de største volumene fortsatt vil bli solgt rund ut av landet. For havbruksnæringen – hvor produksjonen har økt jevnt og trutt de siste årene – vil det være spennende å se om den økte bearbeidingen som ble observert i 2020 opprettholdes og skaper mer tilgjengelig restråstoff fra sektoren.

POPULÆRE SAKER NÅ

Hendelser

– Helgeland er det svarteste hullet når det gjelder rekruttering til fiskerinæringen

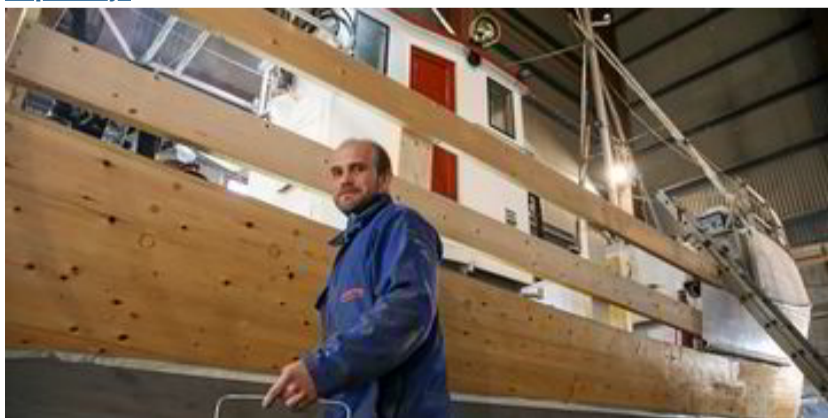
Samfunn

Lurøy har vært flere år uten fiskemottak. Nå tar lokale ildsjeler grep.

Reportasje

Jim bygger om den 85 år gamle fiskebåten sin. Han har ingen planer om å bytte ut «Unni».

